

EN SÅRBAR TID

HVA MÅ TIL FOR Å SKAPE FRED I AFGHANISTAN?

Afghanistankomiteen

*Afghanistan lider av en posttraumatisk lidelse
som må heles gjennom fredsarbeid.*

Rohullah Sidiqullah, Nansenseminaret Dialog med Diaspora, 2011

*Vi har levd med krig hele livet,
fred er det viktigste for oss.*

Jordmor fra Laghman, Midwives for Peace-workshop, Kabul, 2014

Utgiver: Afghanistankomiteen.
Kolstadgata 1, 0652 Oslo

Telefon: 22 98 93 15
E-post: info@afghanistan.no

Støtt oss på: **7877.06.53737**

Dette heftet er produsert med støtte fra Norad.
Trykket i mai 2015.

Ansvarlig redaktør: Liv Kjølseth

Bidragstere: Norunn Grande (Nansen Fredssenter),
Heidi Sofie Kvanvig (Afghanistankomiteen, Oslo),
Mustafa Sarwary (Afghanistankomiteen, Kabul) og
journalist Anne Siri Renå.

Intervjuer i Afghanistan er gjennomført av ansatte i
Afghanistankomiteen i Kabul, Badakhshan, Faryab og
Ghazni i 2013 og 2014.

Forsidefoto: Skolejenter i Ghazni, Ola Gamst Sæther,
2014.

Mer informasjon om Afghanistankomiteen og
Afghanistan finner du på www.afghanistan.no

*Vi må tvinge fram håpet, og selv om håpet er falskt,
kan det gi oss en midlertidig god følelse.*

Waheed, galgenhumoristisk til Eide/Skaufjord: *Afghanistan - ingen fred å få*, 2014

Hvor ble det av håpet?

TEKST Norunn Grande (Nansen Fredssenter),
Heidi Sofie Kvanvig (Afghanistankomiteen, Oslo) og
Mustafa Sarwary (Afghanistankomiteen, Kabul)

Å leve i Afghanistan er en berg og dalbane der forventninger gang på gang blir avløst av skuffelser. Inngangen til 2014 var preget av valgkamp og optimisme. Afghanistan skulle få en ny start med ny regjering med ansvar for landets sikkerhet. Ved utgangen av året var stemningen en annen. Sikkerhetssituasjonen var på et lavmål. De sivile tapene var store. Folk er ikke lenger bare bekymret for hva fremtiden vil bringe. Mange er redde – hver dag.

I 2001 tok det internasjonale samfunnet på seg en stor oppgave. De skulle bygge et nytt Afghanistan, et stabilt Afghanistan med demokratiske institusjoner og hevet levestandard for en av verdens fattigste befolkninger. Innsatsen var enorm både militært og sivilt. Leveforholdene ble utvilsomt bedre, i alle fall for mange. Spesielt befolkningen i byer og bynære strøk opplevde bedret sikkerhet, tilgang til helsetjenester og skoler. Mange kvinner opplevde bevegelsesfrihet og muligheter som i mange år hadde vært ikke-eksisterende. De som ble

med i denne utviklingen så lysere på fremtiden. Det var håp – også for Afghanistan.

Håp, frustrasjon, sinne

«Skjebneåret» ble 2014 kalt. Ny president skulle velges. Utenlandske soldater skulle forlate Afghanistan etter å ha vært der i 13 år. To viktige sikkerhetsavtaler skulle underskrives, en med USA og en med NATO. Mye stod på spill.

Før valget så vi et folk med fremtidsstro. På valgdagen 5. april gikk folk milevis for å stemme. De trosset trusler og følte de var med å avgjøre landets framtid. På høsten var optimismen dalende, deretter var frustrasjonen stigende. Mange svarer det samme når de blir spurt om hvorfor. Landets ledelse svarer ikke til forventningene. De krangler mer enn de handler.

Når rivaler skal samarbeide

Først et halvt år etter første valgrunde var lederduoen på plass. Rivalene Ghani og Abdullah ble etter

gjensidige beskyldninger om fusk, mer eller mindre presset inn i en samlingsregjering av USA. Førstnevnte ble president, den andre fikk tittelen "chief executive officer", CEO, og er slik landets nestleder. Over ett år etter første valgrunde, hadde de ennå ikke fått alle ministrene på plass.

Konsekvensene av et vaklende styre er mange og alvorlige. Viktige politiske prosesser stagnerer. Etniske spenninger øker. Økonomien er på et bunnpunkt. Taliban og andre bevæpnede opposisjonsgrupper gjennomfører stadig angrep. Samtidig sliter den afghanske hæren med desertering og manglende handleevne. For den jevne afghaner betyr det en følelse av utrygghet for seg og sine. Det er få jobber, mens maten blir dyrere. Hva vil fremtiden bringe? Frustrasjon og sinne er ord folk nå bruker.

I en sårbar stat som Afghanistan er det svært bekymringsfullt når frustrasjon går over i sinne. Da bør alle følge nøye med. Hvor ble det av håpet om et nytt Afghanistan?

Skolejenter i Ghazni, 2014. FOTO Afghanistankomiteen

Hva gikk galt i Afghanistan?

I 13 år var det internasjonale samfunnets innsats i Afghanistan stor, både militært og sivilt. Milliarder ble pøst inn i "prosjekt Afghanistan". Men uten de store resultatene. Hva gikk galt?

Med ulike mål og hensikter gikk det internasjonale samfunnet, med USA i spissen, inn i Afghanistan i 2001. Den direkte årsaken til at USA og NATO invaderte Afghanistan 7. oktober, var terrorangrepene mot Twin Towers i New York, og andre amerikanske mål 11. september samme år. Målet for den militære operasjonen var å bekjempe internasjonal terrorisme. Kort tid etterpå kom FN og internasjonale bistandsaktører på banen i et sivilt engasjement med fredsbygging og utvikling som mål.

I utgangspunktet hadde både sivile og militære aktører en innstilling om å ikke gå tungt inn. Å sette et lett fotavtrykk, "light footprint", var uttrykket som ble brukt. Det ble motsatt. Det militære målet om å ikke bare nedkjempe al Qaeda, men også Taliban, trakk

NATO og USA inn i lokale konflikter over store områder. Etter kort tid var utallige land, NGOer og internasjonale organisasjoner på banen. «The Aid Bonanza» var i gang.

Det store mangfoldet av aktører, både militære og sivile, med motstridende agendaer, strategier og målsettinger, var et dårlig utgangspunkt for å bygge et stabilt og fredelig Afghanistan. Kanskje det mest motstridende av alt var at det internasjonale samfunnet skulle føre krig og bygge fred på samme tid. Sikkerhetsinteresser var utgangspunktet for det internasjonale inntoget i Afghanistan, og fortsatte med å legge føringer for innsatsen i årene som fulgte.

Å skape fiender

Krigen i Afghanistan fikk raskt sin egen logikk. I sin bok "No Good Men Among the Living" (2014), gir Anand Gopal en grundig beretning om hvordan Taliban etter kort tid var i ferd med å overgi seg, noe som kunne gitt rom for en annen strategisk tenkning. Likevel ble ikke mulighetene for en våpenhvile

utforsket. I stedet fortsatte jakten på opprørere, og det eneste kriteriet for fiendestempet var mistanke om relasjoner til Taliban. Gopals hovedargument er kort og godt at man skapte fiendene som seinere måtte nedkjempes. Sivilbefolkningen ble tvunget til å velge side og konflikten ble unødvendig polarisert.

Taliban ble heller ikke invitert til forhandlingsbordet under Bonnkonferansen, der grunnlaget for en ny afghansk statsdannelse ble lagt i desember 2001. Det var mange årsaker til dette, men utelatelse av en så sentral part i konflikten førte til at man ikke kom i gang med en reell fredsprosess.

Feil statsmodell

Å bygge et velfungerende statsapparat var sentralt helt fra starten av. Modellen som ble valgt var en sterk og sentralisert stat der makten ble lagt til sentrum, til Kabul. Mye tyder på at dette valget var et feilskjær. Blant andre Thomas Barfield presiserer i sin kritiske fremstilling at en balanse mellom sentrum og periferi tradisjonelt

Kabul i 1992. FOTO RAWA

Kabul i 2012. FOTO NATO

har vært fundamentet for stabilitet i Afghanistan. Selvråderett og lokalt selvstyre har alltid stått sterkt og afghanerne er kjent for å ikke la seg styre av utenforstående. Den nye statsdannelsen favnet ikke landet i sin helhet, og man kom i en situasjon der statens leveranser ikke stod i forhold til forventningene. Det til tross for at enorme summer ble overført til Afghanistan. Kritiske røster hevder at pengene som skulle redusere

fattigdommen ikke kom lenger enn til Kabul der menn med makt kjøpte seg politisk støtte for å styrke allianser. Folk i distriktene fikk i liten grad del i den internasjonale innsatsen for å redusere fattigdommen gjennom bistand.

Stabilitet og langsiktig utvikling

I en artikkel i tidsskriftet "Internasjonal politikk" (2015), skriver Astri Suhrke: "Stilt overfor valget mellom fredsbyggingsoppgaver, som å styrke

rettsvesenet og et godt styresett på den ene siden, og stabilitet og krigstaktiske tiltak på den andre, valgte amerikanerne og deres allierte stort sett det siste. Det samme gjorde FN-misjonen i landet (UNAMA) i den innledende fasen etter invasjonen." Tanken bak stabilisering var at 'hvis de får det de trenger, velger de vår side fremfor opprørernes.' Slik ble mye av bistanden til Afghanistan knyttet til det militære engasjementet.

Bistandspenger og prosjekter ble brukt for å vinne afghanernes "hearts and minds". Slik støttet bistandsmidler oppunder målet om kortsiktig militær gevinst, ikke langsiktige utviklingsprosjekter. Pengene fulgte soldatene, og områder med krigshandlinger ble favorisert fremfor fredelige distrikter. Strategien feilet. Man lyktes ikke med å vinne afghanernes hjerter. Stabilitet ble ikke oppnådd og resultatene av utviklingsprosjektene uteble. Feilbombinger og såkalte "nightraids" ødela afghanernes tillit til internasjonale aktører. Dette rammet også afghanere som samarbeidet med eller jobbet for vestlige organisasjoner. De ble med ett sett på med andre og mer mistenksomme øyne, og kunne oppleve trusler og ubehag.

Bistand og korrupsjon

I Afghanistan har det vært flere store korrupsjonsskandaler. Omfattende svindel i Kabul Bank i 2010 endte med fengselsstraffer for hovedmennene, mens andre slapp fri ved å betale seg ut. I følge Transparency International er Afghanistan blant verdens mest korrupte land. Det er for eksempel vanlig å bestikke offentlige tjenestemenn. For et land som er i krig og krise kan tilførsel av ressurser gjennom bistand forsterke konflikter, særlig når det kommer mye penger på kort tid og regjeringen ikke har kapasitet til forsvarlig forvaltning. Internasjonale bistandsmidler kan ha bidratt til mer korrupsjon i Afghanistan. Den omfattende korrupsjonen har stått

i veien for utvikling på alle områder.

Mange uløste konflikter

I mer enn 35 år har det vært krig i Afghanistan, med konflikter på alle nivåer fra det topp internasjonale til det helt lokale. Noen konflikter er nye, mens andre har dype røtter og lang historie. Ufortjent ble Afghanistan sentrum for både den kalde krigen og krigen mot terror. Forholdet til nabolandene har lenge vært problematisk. Spesielt har forholdet til Pakistan bidratt til en fastlåst situasjon. Taliban er stadig på fremmarsj og Afghanistan er fortsatt verdens største opiumsprodusent, tross en stor innsats fra det internasjonale samfunnet for å stagge den. Krigen forsterker etniske skillelinjer i lokalsamfunnene og fører til voldelige oppgjør. Det samme gjør spørsmål rundt landrettigheter og eierforhold. Afghanere har hele veien hatt et ambivalent forhold til de internasjonale styrkene. På den ene siden er de redde for hva som vil skje når NATO forlater landet, på den andre siden er de lei av krigen og glad for at det blir færre soldater, i håp om at det vil bidra til å redusere kamphandlinger. Den brede oppslutningen om å undertegne ny sikkerhetsavtale med USA og NATO, som sikrer internasjonalt militært nærvær til 2017, er uttrykk for fortsatt ambivalens og usikkerhet.

Mangelfull fredsprosess

En fredsprosess består av politiske forhandlinger, rettsoppgjør og/eller forsoning i form av sannhetskommisjoner, og

tillitsbyggende tiltak, oftest i en post-konflikt fase. Bonn-avtalen i 2001 var seierherrenes avtale som ekskluderte Taliban. Dermed var løpet lagt for de neste årene. Militær seier over Taliban var målet. Først når det ble klart at krigen ikke kunne vinnes militært, kom initiativer til forhandlinger. Krigen pågikk fortsatt i Afghanistan, med regjeringen som en av partene, da tidligere president Karzai forsøksvis startet en fredsprosess ved å opprette High Peace Council og inviterte Taliban til forhandlingsbordet. Talibans krav var entydig, de utenlandske styrkene må ut før de vil delta i forhandlinger. Før NATOs tilbaketrekking var kun avgrensede temaer, som fangeutveksling og amnestier, tema for spredte samtaler. På lokalnivå har det riktignok vært freds-shuraer (tradisjonelle fora for rådslaging) og andre initiativer for forsoning mellom ulike grupper. For at disse tiltakene skal lykkes og få ringvirkninger utover det helt lokale, må det komme politiske løsninger som trekker i samme retning. En forhandlet løsning må til for at krigen skal kunne avsluttes. Men det er ikke tilstrekkelig. En fredsavtale avhenger av oppslutning fra befolkningen. Det må bygges en fredskultur.

Afghanistan har lagt lokk på fortida. Det har vært en bevisst og villet politikk. Istedenfor rettsoppgjør og sannhetskommisjoner, ble flere av de som kunne blitt stilt for retten gitt roller i det nye regimet etter 2001. Parlamentet ga seg selv immunitet og

sikret dermed parlamentsmedlemmer mot å bli konfrontert med fortida. Ingenting tyder på at det vil komme noe initiativ til rettsoppgjør med det første. Mer sannsynlig er en reell forhandlingsprosess med Taliban. Ashraf Ghanis regjering har tatt initiativ til innledende samtaler og det pågår nå flere initiativer der representanter for Taliban er involvert. Rekrutteringsgrunnlaget for Taliban kan også bli mindre når hovedfienden, de internasjonale styrkene, forsvinner. Et optimistisk syn på denne situasjonen vil være at det igjen er en historisk mulighet til å få til en forhandlet løsning. Et realistisk syn er å ta høyde for alle fallgruvene som naturligvis står i kø. Folk flest ønsker fred, men mange har krigen som levevei og kjenner ingen annen virkelighet.

Våpen og ekstremisme

Det er flere åpenbare farer i denne situasjonen. Mye våpen er i omløp, og mange grupperinger har lave terskler for å bruke vold. Afghan National Army (ANA) utgjør 300 000 soldater. For at de skal utføre oppdraget med å beskytte land og folk, må de forbli lojale til regimet, og ikke provosere til unødige konflikter. Det er en stor oppgave for samlingsregjeringen å sikre tilstrekkelig legitimitet.

Mye står og faller på om ungdom blir ivaretatt med utdanning og jobb. Deres forventninger om et bedre liv må møtes med troverdige tiltak. Uten jobb er det kort vei til militante opprørsgrupper. Uten politisk inkludering er det større

sannsynlighet for at unge slutter seg til ekstreme ideologier. Shaharзад Akbar snakker om "myk radikaliserings", en form for radikaliserings som ikke direkte oppfordrer til vold, men som rettferdiggjør terroristers bruk av vold med religiøst fortegn, og som fremmer en kultur for intoleranse med manglende respekt for kvinner og religiøse minoriteter (temahefte av Afghanistankomiteen, 2015).

Det brutale drapet på Farkhunda i Kabul, april 2015, med et stort antall involverte og ingen som grep inn, ble en vekker for mange afghanere. Er det vårt folk som utfører slike feige og grusomme handlinger? For første gang tok kvinnene selv regi i en offentlig

begravelse og bar kista gjennom Kabuls gater. Et sterkt symbol på at det er noe i gjære. En kollektiv respons mot voldelige overgrep.

“Afghanistan har lagt lokk på fortida. Det har vært en bevisst og villet politikk.”

FOTO Afghanistankomiteen

Gatebilde fra Kabul 2014. FOTO Ola Gamst Sæther

Å leve med frykt

Sikkerhetssituasjonen har forverret seg betraktelig i Afghanistan, spesielt det siste året. 2014 var det verste på flere år når det gjelder antall skadde og drepte sivile i angrep og krigshandlinger. Så langt ser det ut til at disse tallene vil bli enda høyere for 2015.

Hver uke meldes det om angrep. Sekterisk vold er økende. Vi hører om grove eksempler på kidnappinger og angrep på grunnlag av etnisitet. Distrikter og provinser som tidligere ble ansett som trygge, har på kort tid blitt utrygge. Både Taliban og den siste tiden IS, nyter godt av det politiske maktvakuemet og usikkerheten det medfører, og bruker anledningen til å vise at de ikke har tenkt til å gi opp kampen.

For befolkningen virker sikkerhetssituasjonen direkte inn på hverdagslivet. Det handler om å ligge våken om natta og høre på skuddvekslinger. Eller sitte med frokosten og høre drønnen av en bombe som går av, og lure på om du skal sende

barna på skolen eller ikke. Meldinger om farer i form av selvmordsbombere og miner langs veien er en del av hverdagen for mange. Kvinner er spesielt utsatt. I tillegg til dårlig sikkerhet utsettes de for trakassering fra menn, og altfor ofte overgrep og vold.

Folk tar ansvar for egen sikkerhet

Når institusjonene som har et samfunnsansvar for sikkerheten svikter, må befolkningen ta vare på seg selv og sin familie. Det viser seg at folk har stor evne til å gjøre det som skal til for å holde hjulene i gang og leve så normalt som mulig. De går på jobb og skole, handler mat og besøker slektninger. Alt i visshet om at det er en risiko bare å gå utafør døra.

Likevel setter trusselnivået sine spor i hver enkelt og selvfølgelig i hverdagen. Mye tid og energi brukes hver dag på å tenke beredskap. Hvordan kan jeg minimere risikoen for meg selv og familien? Hva handler disse små hverdagslige sikkerhetstiltakene om? Manglende sikkerhet bidrar til mindre

bevegelsesfrihet. Å ikke dra noe sted er en sikkerhetsrutine i seg selv. Hvis en må, er det vanlig å alltid sjekke veien og forholdene ved å kontakte personer og institusjoner som en stoler på. Å kjøre på midten til tross for at det er tofeltsvei, er en måte å unngå veibomber som kan ligge nedgravd i grøftekanten. Mange velger å holde seg unna regjeringskontorer, departementer og forsvarsbygg, samt steder der det er kjent at internasjonale samles. Når det smeller gjelder det å innhente informasjon. TV og radio sjekkes. Venner og familie ringes. For dem med tilgang til internett er nettaviser og sosiale medier viktig. Sosiale medier, spesielt Twitter, har også blitt en viktig kilde til rask informasjonsutveksling: "jeg var i nærheten, men er ok".

Å holde seg unna politi og militære, selv om det er disse som faktisk skal ivareta sikkerheten din, er en vanlig strategi blant mange. Både politi og militærvesen er mål for opprørere. Å bevege seg i nærheten øker risikoen for å bli rammet av en bombe eller komme ut for skuddveksling.

Et dikt av den kjente poeten Hafez på en vegg i Kabul. FOTO: Todd Huffman

For mange kvinner kommer burkaen først på lista over hva de trenger for å ivareta egen sikkerhet. “Med burka føler jeg meg trygg, jeg blir anonym og ingen trakasserer meg”, fortalte nylig en jordmor fra Nangarhar. Det neste på lista er trygg transport som gir muligheten til å unngå uønsket fysisk kontakt med fremmede menn. Ved å være anonym i det offentlige rom får de større bevegelsesfrihet og utsetter seg for mindre fare.

Sørger for andres sikkerhet

Noen er i mer direkte kontakt med krigførende parter enn andre. Jordmødre er et eksempel på dette, spesielt de som jobber i urolige områder. For å utføre arbeidet sitt må de av og til forhandle direkte med opprørsgrupper for å nå fram til arbeidssted og

pasienter. Det finnes også eksempler på at jordmødre, i kraft av sin stilling og posisjon, får en nøkkelrolle. I noen av de mest urolige områdene av Afghanistan har de forhindret angrep gjennom samtaler og direkte kontakt med de som utøver vold lokalt. Disse er hverdagshelter som viser mot, ofte uten at de får den anerkjennelsen de fortjener.

I Afghanistan er den uformelle sivile beredskapen høy. Det blir kanskje slik i samfunn der institusjoner som tradisjonelt ivaretar folks sikkerhet, ikke strekker til. I Afghanistan er alle disse små handlingene, nettverkene mellom mennesker som stoler på hverandre og informasjonskanalene, med på å skape et sikkerhetsnett som gjør det mulig å leve et slags normalt liv. Om ordet

robusthet skulle ha mening noe sted, må det være her, eller resiliens, en evne til utholdenhet og å finne løsninger i tilsynelatende umulige situasjoner.

Preget av krig

Likevel er det klart at å leve i et samfunn preget av krig er krevende. Den langvarige krigen og kulturelle barrierer gir næring til et kollektivt traume. Mange preges av apati og passivitet. Å snakke åpent om psykiske problemer sees som et tegn på svakhet. Dermed lider folk i taushet og får ikke bearbeidet frykt, tap og vonde opplevelser. Det er store lokale forskjeller, men mange steder og i mange miljøer er det ikke rom for tilgivelse, eller å legge noe bak seg. Hevn bæres videre gjennom generasjonene.

Optimisme med forbehold

- et intervjuprosjekt

Våren 2013 gjennomførte Afghanistankomiteen en rekke dybdeintervjuer i Kabul, Ghazni og Badakhshan. Unge, gamle, kvinner, menn, fattige, folk med jobb, folk uten. Det var viktig for oss å inkludere et mangfold. De fikk spørsmål om hvordan de opplevde sikkerhetssituasjonen og sitt syn på landets myndigheter. De fikk også i oppgave å fortelle hva de drømte om for fremtiden. Høsten 2014 gjorde vi det samme, og i den grad det var mulig, med de samme menneskene. I 2014 ble også folk i Faryab intervjuet. På de neste sidene kan du møte seks av dem.

Mellom de to intervjurundene hadde mye skjedd, spesielt viktig var presidentvalget og en forverring av sikkerhetssituasjonen. Vi ville fange opp stemningsendringer. Så de annerledes på myndighetene, på livet og fremtiden nå enn de gjorde før skjevneåret 2014?

Bildet er ganske entydig. Folk svarer at de føler seg mer utrygge nå enn før. Tiltroen til at den afghanske hæren

kan sørge for folkets sikkerhet, er også dalende. På spørsmål om hvor optimistiske de er med tanke på fremtiden, ser vi også endringer. De er ikke like optimistiske som i 2013. Faryab er en provins som i hele perioden har vært preget av store etniske spenninger og væpnet konflikt. Ghazni er også en konfliktfylt provins, men de fleste som ble intervjuet bor i Jaghori og Malistan, to fredelige distrikter klemte mellom konfliktområder. Badakhshan har hittil vært en av de fredeligste provinsene. Likevel er alle tydelig preget av en forverret sikkerhetssituasjon og større grad av usikkerhet.

Mushtari Sahar fra Faizabad er en av de som ble intervjuet både våren 2013 og høsten 2014. Det siste intervjuet kan du lese om litt. I 2013 snakker hun mye om valget, om viktigheten av at rett kandidat vinner. Spesielt er hun opptatt av utdanning for kvinner. Høsten 2014 er det tydelig at hun ser annerledes på ting. Ordene hun velger formidler en mer dempet optimisme, en optimisme med forbehold. Likevel har hun helt klare tanker om hva som skal til for å

skape en bedre fremtid og hvilken rolle hun selv skal ha.

Til tross for daglig frykt og mange mørke skyer på himmelen, har folk håp og drømmer om en bedre framtid. Det går igjen i alle intervjuene. Drømmene er gjerne fundert i visjoner om et godt liv, koblet med sammenligninger av hvordan folk lever andre steder i verden.

Resultatene av intervjuene vi har gjort gir ikke et bilde av Afghanistan som helhet. De fungerer mest som illustrasjoner på det vi alle sitter og ser at skjer, og som afghanerne må leve med hver dag: økende grad av usikkerhet, utrygghet og frustrasjon.

Men aller mest uttrykker de håp i en sårbar tid.

Gi oss den beste versjonen

- Fazal Hadi (28)
- Butikkinnehaver
- Gift, tre barn
- Faizabad, Badakhshan

I sentrum av provinshovedstaden Faizabad ligger hundrevis av butikker på begge sider av gaten. Fazal Hadi er blant dem som eier en dagligvarebutikk. Han bekymrer seg for framtida, for sikkerheten og økonomien.

– Min største drøm er å få leve sammen med familien min på et fredfylt sted helt fritt for krig. Da kan barna mine gå på skolen uten frykt, sier han.

Fazal Hadi forteller om en kraftig forverring av sikkerhetssituasjonen over hele landet det siste året.

Fra en dag til den neste endrer ting seg. Hovedveiene er ikke trygge, kidnappinger og eksplosjoner skjer daglig og over alt.

– Så vidt jeg vet har det gått i gal retning etter at de internasjonale styrkene begynte å trekke seg ut. De hadde stor kapasitet sammenlignet med den afghanske hæren, som fortsatt ikke er på det nivået at den kan beskytte oss mot Taliban og stå opp mot fiender av Afghanistan.

Dårlig handel

Også økonomien er på vei nedover, hverdagen har blitt tøffere enn den var for kort tid siden.

– Jeg håper handelsmarkedet styrkes sånn at jeg kan brødfø familien min bedre enn jeg gjør i dag.

Butikkinnehaveren merker godt at salget går nedover, siden valget i fjor har handelen gått ned med 50 prosent, forteller han.

Solidaritet er viktig

I likhet med mange afghanere er Fazal skuffet over den nåværende regjeringens manglende handlekraft. Han hadde et sterkt håp om at de nye lederne skulle tilby vanlige folk noe bedre. Fazal Hadi forteller at han mister framtidshåpet hvis regjeringen fortsetter som nå, men beholder likevel litt optimisme:

– Om politikerne derimot går ut og maner til fred og solidaritet mellom ulike grupper i samfunnet, er det fortsatt håp om en lysere og fredeligere framtid for oss afghanere, sier han.

Den beste versjonen

Til tross for forverringer, skorter det ikke på store tanker om hva Afghanistan kan bli. Fazal Hadi ser for seg landet sitt på lista over høyutviklede muslimske land, helt på linje med Iran og Saudi-Arabia.

– I den beste versjonen betyr dette god økonomi, bra utdanningssystem, ingen korrupsjon, og at vi selv kan dra nytte av naturressursene våre, som olje og

Fazal Hadi. FOTO Afghanistankomiteen

mineraler. Nabolandene skal heller ikke kunne blande seg inn i våre nasjonale forhold, sier den unge familiefaren og butikkinnehaveren.

Tror på kvinnene

Når Fazal snakker om utdanningssystem og utvikling, er kvinnene inkludert i tankene hans.

– Her i Badakhshan ser jeg at jenter og kvinner går på skole, tar høyere utdanning og jobber ved kontorer. Regjeringen må legge til rette for at kvinner også kan delta mer på høyt politisk nivå. Jeg har håp om at dette skal skje.

Fazal Hadi har tross alt både håp og visjoner for framtida. Han mener afghanere trenger en tydelig regjering og en sterk leder. De må forbedre veinettet, som å rekonstruere den gamle Silkeveien. Kraftsystemet trenger utbedring, og landet behøver et langt bedre utdanningssystem.

– Hvis politikerne klarer dette, i tillegg til å skape ro og sikkerhet i landet, går jeg framtida optimistisk i møte.

”Min største drøm er å få leve sammen med familien min på et fredfylt sted helt fritt for krig.”

Med utdanning forsvinner likegyldigheten

- Latifa Haqnegar (24)
- Lærer
- Gift, to barn
- Jaghori, Ghazni

I en avsidesliggende landsby i fjellene i Ghazni, treffer vi en ung lærer med mange drømmer og visjoner for landet sitt.

– Sikkerhet er selve grunnlaget. Med bedre sikkerhet vil alle jenter og gutter kunne gå på skole, sier hun.

Latifa mener en ny sikkerhetssituasjon vil åpne en positiv spiral for landet. Når alle unge går på skole, når de begynner å studere og lærer nye ting, vil også likegyldigheten og uvitenheten forsvinne fra landet.

– Og med sikkerheten kommer også

nasjonale og internasjonale investorer, og økonomien vil forbedres, tror Latifa.

Alle etnisiteter

Læreren mener presidentvalget så langt ikke har ført med seg positive endringer for det afghanske folket. Hun forventer at politikerne bringer stabilitet og sikkerhet til landet, og at de fjerner all form for diskriminering.

– Alle ulike etnisiteter må involveres på det høyeste politiske nivået. Videre må riktig kompetanse være det viktigste kriteriet når folk skal velges inn i eller ansettes i viktige samfunnsposisjoner, sier Latifa.

Bedre for kvinnene

Hun mener kvinner må involveres langt mer i dette regjeringssprosjektet enn i det forrige. Politikerne bør ta kvinnenes viktige rolle i samfunnet på alvor. Under Taliban-regimet var Latifa bare et barn, men hun sier hun fortsatt husker en del.

– Når jeg sammenligner den tida med nåtiden, har kvinners kår blitt langt

bedre. I de fleste delene av landet kan jenter og kvinner gå på skole og fortsette utdanningen. Men fortsatt gjenstår mye for at kvinner skal få rettighetene sine. Kvinner flest er heller ikke klare over hva de kan kreve, sier Latifa, som understreker at også kvinners muligheter avhenger mye av sikkerhetssituasjonen i landet.

Dårligere sikkerhet

I Ghazni, der Latifa bor, har sikkerhetssituasjonen blitt verre den siste tiden. Presidentvalget og tilbaketrekkingen av utenlandske styrker har bidratt til uroen, fordi fiendene ikke ville ha en fredfylt overgang, mener hun. De intensiverte angrepene i ulike områder av landet. De utenlandske troppene bidro til sikkerhet, og situasjonen ble verre etter at de forlot landet. Det betyr at afghanske styrker må anstrenge seg mye mer for å beskytte befolkningen.

Et blomstrende land

Latifa Haqnegar sier hun er optimistisk og håpefull med tanke på framtida. Hun

Latifa Haqnegar. FOTO Afghanistankomiteen

er overbevist om at afghanere en dag får oppleve fred og sikkerhet, over hele landet.

– Folk er trøtte av ødeleggelser, krig og flukt. Vi ønsker oss et velstående og blomstrende land. Regjeringa må få en sjansje til å vise hva de kan klare, sier Latifa.

For å få slutt på fattigdommen må de

blant annet legge til rette for investorer, mener hun.

Vil bli den beste læreren

Latifas største personlige drøm er å fortsette utdanningen; først vil hun ta en mastergrad og deretter en doktorgrad.

– Så skal jeg med profesjonalitet og kunnskap prøve å bli den optimale

læreren. Jeg vil hjelpe folket mitt og bistå i utviklingen av dette landet, sier hun.

«Vi ønsker oss et velstående og blomstrende land.»

Det er nok nå, vi vil ha fred

- Abdul Ahmad (38)
- Skopusser
- Gift, fem barn
- Kabul

En simpel skopusser

Abdul Ahmad omtaler seg selv som «en simpel skopusser i Kabul». Han har ingen utdanning, får ingen jobb. Abdul er den eneste i familien med inntekt, og tjener daglig mellom 200 og 300 afghani. Det tilsvarer mellom 30 og 50 norske kroner, en sum han ikke kan brødfø familien ordentlig med.

– Jeg forlater huset som vi leier klokka seks om morgenen og er ikke tilbake igjen før åtte om kvelden. Men fortsatt tjener jeg nesten ingenting, forteller skopusseren.

Trenger ærlige ledere

Abdul Ahmad har ikke noe godt å si om den forrige regjeringen. Han beskriver den som gjennomkorrupt; svære pengesummer ble sendt som bistand til landet, men folket fikk ikke tilgang til pengene. Nå forventer han endring, og ikke minst at folk i viktige posisjoner virkelig har kompetansen som kreves.

– Jobber skal ikke baseres verken på personlige relasjoner eller «riktig» etnisk bakgrunn.

Flere muligheter for oss

I starten var Abdul Ahmad optimistisk med tanke på den nye regjeringen, men nå er han usikker.

–Vi ser ingen framgang. Afghanere flest jobber fra dag til dag, selger ting og har lave inntekter. Mange er arbeidsledige. Regjeringen må skape flere muligheter for oss som lever slik, sier Abdul.

Han forventer hjelp fra myndighetene. Han mener de bør opprette små fabrikker slik at de fattige og sårbare kan jobbe, så de slipper å bekymre seg for morgendagen.

Sitter i gata og føler meg utrygg

Abdul vet at når han forlater hjemmet om morgenen, er det ingen garanti for at han kommer tilbake igjen om kvelden. Han beskriver eksplosjonene han ser og hører rundt seg i Kabul.

– Hvert sekund lurer en fare; en eksplosjon eller et angrep. For en tid tilbake eksploderte en bombe bare 500 meter fra meg. Jeg takker Allah for at jeg ikke ble skadet.

Abdul Ahmad. FOTO Afghanistankomiteen

Nok er nok!

Så langt tilbake som Abdul Ahmad kan huske, har krig herjet Afghanistan. Han vet ikke hvorfor det bare fortsetter, men at folk er trøtte nå, det er sikkert. Hvis Taliban fortsetter de aggressive angrepene, bør regjeringen bryte forhandlingene og la hæren bekjempe dem med våpen, mener Abdul.

–Vi må vise at det er vi som har makta og at vi kan forsvare landet vårt. Krig, angrep, eksplosjoner, utrygghet, det er nok nå. Vi vil ha fred.

«At de kan studere ved et universitet, og utdanne seg til å bli leger og ingeniører. Det er min eneste drøm.»

Skyskrapere og ren luft

- Mushtari Sahar (18)
- Skoleelev
- Ugift
- Faizabad, Badakhshan

– Altfor mange dyktige ungdommer står uten mulighet til å studere nettopp fordi de er fattige.

Noen bra forandringer

Mushtari Sahar mener positive endringer har skjedd siden president Ghani kom til makta.

– I starten, helt uten forvarsler, besøkte han viktige institusjoner i flere deler av landet. Han advarte ledelsen ved sykehus og trafikkstasjoner om endringer hvis de ikke jobber godt og med transparens utad. Dette var bra, sier Mushtari.

Mye må fortsatt gjøres med korrupsjonen i landet, mener hun, for ministrene i den forrige regjeringen var mest opptatt av å berike seg selv.

Vil at styrkene skal bli

Mushtari Sahar forteller om eksplosjonene og angrepene som har økt i omfang. Hun mener at hvis presidenten fortsetter å omtale Taliban som «våre brødre», men ikke gjør noe

for å stoppe terroren, vil afghanerne miste håpet om et bedre liv.

– Taliban sier de angriper fordi internasjonale sikkerhetsstyrker er her, men jeg tror dette bare er et påskudd. Om alle styrkene forlater oss, er jeg sikker på at Taliban vil fortsette å drepe folket vårt, sier Mushtari.

På fem år må det skje

Hun har et håp om at marginaliserte kvinner i avsidesliggende områder skal få bedre tilgang til utdanning, arbeid og sosiale rettigheter. De som bor på landsbygda utgjør flesteparten av kvinnene i Afghanistan, og disse må fortsatt tåle mer kjønnsdiskriminering og vold i hjemmet enn de som bor sentralt, sier hun.

– Vanligvis nekter menn dem å gå på skole og delta i andre sosiale aktiviteter. Kvinner i byene er bedre representert i offentligheten. Jeg håper at alle kvinner i løpet av de neste fem årene får innfridd rettighetene sine, og at de beskyttes mot vold og diskriminering.

I Badakhshan går tusenvis av jenter på skole. Vi møtte Mushtari Sahar for en prat, hun sies å være en av de beste elevene ved den største jenteskolen i provinshovedstaden Faizabad.

Mushtari drømmer om å bli lege for å kunne tjene sitt eget folk, og hun drømmer om et trygt Afghanistan, slik at de en dag kan reise fritt rundt uten bekymringer.

Hun forventer store forandringer i utdanningssystemet, slik at også talentfulle fattige studenter får sjansen til å fortsette utdanningsløpet i sin egen provins.

Faizabad, provinshovedstaden i Badakhshan. FOTO Afghanistankomiteen

Mushtari Sahar. FOTO Afghanistankomiteen

Skyskrapere og ren luft

Mushtari Sahar mener at fred kan føre Afghanistan til et høyt utviklingsnivå. Hun ser for seg et land helt annerledes enn nå; fredfylt og trygt, der folk har jobber og tilstrekkelig lønn, og der veinettet er godt utbygd. Hun ser for seg høye tårn og moderne skyskrapere, ren luft og gode tilbud til turister. Bedre forvaltning av vann-

og kraftressursene og en balansert eksport og import av varer.

– Jeg forventer snart å få leve i et land helt uten krig, avslutter Mushtari Sahar.

«Jeg ser for meg at vi har ren luft, gode tilbud til turister, en bedre forvaltning av vann- og kraftressursene og en balansert eksport og import av varer».

Vi klarer oss gjennom dette

- Iqbal Ali Hashemi (51)
- Lege
- Gift, seks barn
- Jaghori, Ghazni

I over ti år har Iqbal Ali Hashemi vært lege i en av de mange landsbyene i Ghazni. Fra den lille klinikken hvor han jobber, forteller han om sitt sterke ønske om en forening mellom ulike etniske grupper og religioner. – Vi kan skape fred ved å stå sammen, sier han.

Hvis presidenten holder løftene fra valgkampanjen, er Iqbal Ali Hashemi sikker på at Afghanistan vil oppleve fred i løpet av de to nærmeste årene. Han mener den nasjonale hæren og politiet fortsatt er svake, og at de utenlandske styrkenes tilbaketrekking gjør situasjonen mer sårbar.

– Jeg skulle ønske de kunne blitt lengre, men jeg tror likevel vi klarer oss gjennom dette, sier Iqbal.

Det utrygge landet

At afghanere flest vil ha sikkerhet og rettferdighet, er en større sannhet enn noen annen, mener legen. Befolkningen i Ghazni venter fortsatt på positive forandringer etter en lang valgprosess og innsettelsen av ny president. Iqbal forteller om en forverret sikkerhetssituasjon og spredning av frykt. Om Talibans kontrollposter langs veiene, der de sjekker trafikken, tar med seg folk og i verste fall dreper.

– Milliarder av dollar har blitt investert i utrygge områder av landet, mens det i den sentrale delen, som også er den tryggeste, ikke er investert noe. Det skulle vært motsatt, sier han.

Rettigheter til kvinnene

Legen mener at enhver regjering som vil skape en bedre framtid for innbyggerne, må sørge for like muligheter for alle – også kvinner.

– De bør få rettighetene de har krav på og involveres på alle nivåer i samfunnet. Jeg håper denne regjeringen gir kvinner muligheter så de kan få vist hvilken styrke de virkelig har, sier Iqbal.

Alle må jobbe hardt

Iqbal Ali Hashemi oppfordrer alle afghanere til å jobbe hardt, og ber regjeringen om å utøve makt på en redelig måte. De fleste afghanske familier er fattige, og det må skje store økonomiske endringer, mener han.

– Jeg håper at større investeringer i ulike sektorer bidrar til å forbedre familieøkonomien. Økonomi, sammen med sikkerhet, bør være regjeringens hovedprioriteringer framover, sier legen.

Til tross for alle utfordringene landet står overfor, forteller Iqbal at han velger å være positiv og håpefull i møte med tida som kommer. Hver dag spør han sin Gud om å gi ham styrke og tålmodighet til å kunne yte stadig mer i sitt virke som lege. Iqbal har et sterkt ønske:

Iqbal Ali Hashem. FOTO Afghanistankomiteen

– At det snart er mulig for meg å reise til utrygge områder og provinser for å tjene barna, den aller mest sårbare gruppen i samfunnet.

«Mitt største ønske for landet og folket mitt er at ulike etniske grupper og religioner skal forenes».

Takk Allah for at Taliban forsvant

- Sara Nabil (19)
- Kunstner og aktivist
- Ugift
- Kabul

I den afghanske kunstnerforeningen i Kabul, treffer vi den unge og aktive kunstneren Sara Nabil. Hun drømmer om et fredfylt Afghanistan, fritt for diskriminering av kvinner og etnisiteter. Selv vil hun leve av kunsten og samtidig bli politiker. – Jeg vil tjene landet og folket mitt, sier hun.

Sara Nabil forteller om all støtten hun har fått fra familien. Faren hennes var skulptør, og oppmuntret henne alltid til å tegne.

– Kunst og tegning er noe jeg ikke kan leve uten, og i ti år har det opptatt nesten all tiden min.

Sammen med tre andre unge kvinnelige kunstnere, leier Sara Nabil et lokale der de stiller ut tegningene sine, og tjener litt penger på det.

Unge bør være travle

Den unge kvinnen beskriver et travelt liv. For to år siden begynte hun også på universitetet, der hun studerer statsvitenskap og økonomi. Klokka halv sju om morgenen forlater hun hjemmet, og er tilbake igjen først over tolv timer senere. På dagtid er hun på universitetet, om kvelden tegner hun. Sara er også engasjert i organisasjoner som jobber for kvinne- og menneskerettigheter.

– Jeg liker denne måten å leve på. Alle unge mennesker bør ha mye å gjøre, og gjøre det de liker, sier hun.

Ble værende

Sara Nabils familie var blant dem som aldri forlot Kabul, de ble værende under Taliban-styret. Hun husker Talibans siste dager i Kabul.

– Takk Allah, for at de forsvant. Selv om jeg bare var et barn da president Karzai kom til makta, mener jeg vi har beveget oss framover og at mye er forbedret.

Om å bygge landet

Sara Nabil mener sikkerhetssituasjonen er hovedutfordringen for landet. Til og med i Kabul høres eksplosjonene. Og for de unge gjenstår mye. Hun ber derfor hele den unge afghanske generasjonen om å jobbe hardt for å tjene og bygge landet sitt.

– Samtidig må vi ikke glemme å være ærlige i arbeidet vi gjør, korrupsjon hører ikke hjemme her, sier Sara Nabil.

«Jeg ber hele den unge afghanske generasjonen om å jobbe hardt for å tjene og bygge landet vårt, og vi må ikke glemme å være ærlige og sanne i arbeidet vårt.»

Sara Nabil. FOTO Afghanistankomiteen

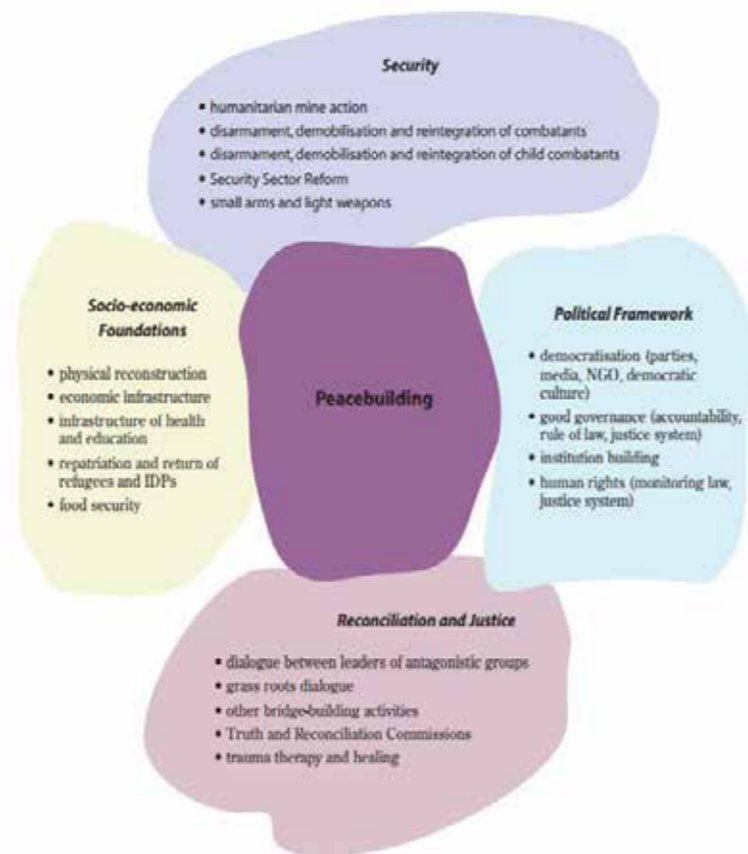
Å bygge et land

Å transformere et samfunn i konflikt til et fredelig samfunn, er krevende og tar tid. Krigsdynamikken må erstattes av mekanismer for å løse konflikter uten vold, og grunnleggende behov og rettigheter må ivaretas.

I fredsbygging finnes et sett av verktøy. Noen eksempler er demobilisering og reintegrering av soldater, styrking av politi og rettsvesen, bygging av skoler og opplæring i demokrati. Det holder ikke med ett verktøy for å løse et problem. Like viktig er det å se hvordan hvert tiltak virker inn på de andre områdene. For å illustrere dette, har Dan Smith laget en modell med fire hovedpilarer som bærebjelker; Sikkerhet, Politisk rammeverk, Økonomi og Forsoning. Modellen er laget som en palett med rom for variasjon, der vektlegging av de ulike elementene avhenger av lokal kontekst. Det må jobbes på alle disse områdene parallelt.

Sikkerhet er ikke nok

Sikkerhet i militær forstand er det desidert mest ressurskrevende og det området som gjerne får første prioritet. Argumentet er at uten et minimum av sikkerhet kan en ikke bygge for eksempel skoler eller veier. Faren er, som Afghanistan er et tydelig eksempel

Illustrasjon: Dan Smith's illustrasjon på fredsbygging. Denne hentet fra Utstein-rapporten (2004)

på, at målet om sikkerhet legger premisser for de andre områdene, som bygging av politiske institusjoner og økonomisk infrastruktur. Forsoning er et område som ofte blir forsømt. Det gjelder også i Afghanistan, der det aldri ble noe rettsoppgjør etter krigen og heller ikke etablert alternative arenaer for forsoning. Mangel på forsoningstiltak kan føre til at institusjoner, bygget av dem militante grupper ser som sine fiender, blir mål for angrep. I Afghanistan har skoler, særlig for jenter, vært utsatt for angrep. Å brenne skoler ble en del av krigsstrategien. For å bygge tillit mellom folk og lojalitet til nye institusjoner, er det nødvendig å skape trygge arenaer for dialog.

Forsoning framfor hevn

Når vold og korrupsjon har blitt dagligdags, og tanker om hevn går i arv, er en inne i en ond sirkel, der det ikke er helt lett for den enkelte å se veien ut av voldsspiralen. For å bryte den onde sirkelen er det helt nødvendig med aksept for andre måter å løse og blegge konflikter. Å endre mentalitet er ikke gjort over natta. Ifølge dr Khadija, som underviser jordmødre i Afghanistan, er det en viktig oppgave for kvinnene å oppdra barna til et annet tanke sett der hevn erstattes med dialog og fredelig konfliktløsning. Familier og lokalsamfunn må finne veier til forsoning som alternativ til hevnaksjoner. Det hviler også et ansvar på skolene i å utdanne en ny generasjon som har kunnskap og ferdigheter til å delta i et demokratisk samfunn.

Ung nasjon

Viktigheten av kvinners deltakelse har vært helt sentralt i retorikken og satsningen i hele perioden vi har lagt bak oss. Men den demografiske situasjonen tilsier at en annen gruppe også må prioriteres og få fokus. Man regner med at så mye som 60 prosent av befolkningen er under 30 år. De unge ønsker et annet samfunn, et åpnere og mer moderne samfunn med mer frihet, økonomisk vekst og utdanningsmuligheter. Deres ønsker og framtidssjonyer står i sterk kontrast til det tradisjonelle samfunnet med normer som beskyttes av foreldregenerasjonen.

Til daglig forhandler unge med sine foreldre for å få det livet de ønsker. Jenter prøver å få utsatt giftemål fordi de vet at den dagen de gifter seg gjelder andre regler, deres frihet blir begrenset og de må kanskje slutte på skolen og med fritidsaktiviteter (fotballjentene, Kabul United 2011). Hvis en fredeligere fremtid er målet, må det tas høyde for disse realitetene.

Drøm og virkelighet

Arbeidsledighet, mangel på studieplasser og liten bevegelsesfrihet skaper frustrasjon. Mange ser at de mulighetene de trodde de ville få, ikke kommer likevel. For mange har krigen vært et levebrød, gjennom direkte sysselsetting for internasjonale styrker, den afghanske nasjonale hæren eller opprørsgrupper. Noen har vekslet på og jobbet for flere av disse, og skiftet fra en side til en annen. Opiumsproduksjonen

“Det blir ikke fred i Afghanistan uten dialog mellom generasjonene”

Homa Poyan under seminaret Norge i Krig, Nansenskolen, 2007

har vært en annen jobbmulighet. Demobilisering av soldater og krigere krever nye arbeidsplasser og utdanningsmuligheter. Her kreves en stor satsning. Det er alt for mange som faller utenfor og ser mørkt på utsiktene til å kunne få utdanning og arbeid. I tillegg kommer frykten for det som kan skje når som helst; en bombe går av akkurat der du er. Fortsatt er det mange som velger å legge ut på en farlig flukt i håp om en bedre framtid et annet sted. Med de kostnader og den risiko flukten innebærer, er dette valget et sterkt uttrykk for desperasjon og manglede framtidshåp.

Hvilke muligheter den unge generasjonen får til å leve et godt liv og realisere sine drømmer, samt hvilke verdivalg de tar, blir avgjørende for landets framtid. Blir spriket for stort mellom drømmene og hva det er mulig å se for seg av løsninger, trues håpet og troen på forandring.

Hvordan skape fred i Afghanistan?

Til grunn for enhver fredsprosess ligger et håp og en tro på at fred er mulig. Konsekvenser av langvarige kriger er ødelagte relasjoner etter gjentatte tillitsbrudd. Å bygge et samfunn der konflikter løses med minst mulig bruk av vold, innebærer å bygge tillit mellom folk, og mellom folk og myndigheter. Grunnleggende rettigheter må sikres for at alle skal kunne delta uten frykt for represalier. Først da kan en snakke om en positiv fred. Mange frykter at en forhandlet fred med Taliban skal true det som er oppnådd av rettigheter, særlig for kvinner. Fred er kontroversielt og krever omfattende endringer i mentalitet så vel som praktisk politikk. Hva må legges vekt på i årene som kommer for at Afghanistan skal få en fredelig fremtid?

Helhetlig fredsprosess med varig fred som mål. En helhetlig prosess må igangsettes, noe som innebærer tiltak på mange nivåer samtidig. Fredsprosessen er avhengig av at begge kjønn, og alle grupper og generasjoner deltar.

Oppgjør med fortiden. Et stortiltet rettsoppgjør for tidligere krigsforbrytelser er lite sannsynlig. Men noe må gjøres for å ansvarliggjøre krigsforbrytere, og for framtida må ledere velges ut fra hva de kan utrette, ikke ut fra taktiske hensyn, eller hvilken potensiell trussel de representerer.

Dialog og forsoning. Den tradisjonelle dialogen i lokalsamfunn i form av shuraer for rådslaging, må utvikles til å inkludere flere enn eldre menn, og suppleres med nye arenaer der kvinner og unge er med. Trygge arenaer for dialog må opprettes på alle nivåer; lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

Utvikling for alle. Rettferdig fordeling av goder er en forutsetning for vellykket statsbygging. Det må sørges for en utjevning mellom by og land ved at næringsliv og offentlige tjenester utvikles for produksjon som skaper inntekt og arbeidsplasser, og at bistandsmidlene går dit fattigdommen og behovene er størst.

Sikre kvinners deltakelse og rettigheter. Kvinner må inkluderes i alle ledd, på alle nivåer og i alle beslutningsprosesser. Kvinners rettigheter må sikres. En fredsløsning for framtida kan ikke ekskludere halve befolkningen.

Satse på ungdommen. Afghanistans ungdom har vokst opp med krig. Ungdom må sikres jobb og utdanning og inkluderes i det politiske liv. 2/3 av befolkningen er under 30 år. Det blir ikke fred i Afghanistan hvis ungdommen velger voldelig opprør fremfor å bygge fred.

Arbeidskarer i Badakhshan. FOTO Heidi Sofie Kvanvig

Litteratur:

- Afghanistankomiteen:** *Vaklende men voksende: Et temahefte om sivilsamfunnet i Afghanistan*, www.afghanistan.no, 2015
- Thomas Barfield:** *Afghanistan: A Cultural and Political History*, Princeton University Press, 2010
- Elisabeth Eide og Terje Skaufjord:** *Afghanistan - ingen fred å få*, PAX, 2014
- Anand Gopal:** *No Good Men among the Living*, Metropolitan Books, 2014
- Norunn Grande:** *Midwives for Peace in rural Afghanistan*, Nansen Fredssenter publikasjon mars 2015, www.peace.no
- Roland Paris:** *Afghanistan: What Went Wrong?*, American Political Science Association, 2013
- Roland Paris og Timothy Sisk:** i *The Contemporary Conflict Resolution Reader*, Polity Press, 2015
- Dan Smith:** i *The Contemporary Conflict Resolution Reader*, Polity Press, 2015
- Arne Strand:** *Waging War while Building Peace: Lessons from Afghanistan*, CMI Policy Brief September 2004, Volume 3, No.1
- Astri Suhrke:** *Å kamouflere en krig*, Internasjonal Politikk nr 1, 2015
- Astri Suhrke:** *When More Is Less: The International Project in Afghanistan*, Columbia University Press, 2012

